

Η αναγέννηση της Αγίας Κυριακής

Η αποκατάσταση του σπάνιου βυζαντινού ναού στη Νάξο απέσπασε το βραβείο Grand Prix της Europa Nostra χάρη στη σύμπραξη Ελλάδας και Ελβετίας, αλλά και ιδιωτικού - δημόσιου τομέα

Ο ιερός ναός της Αγίας Κυριακής στην περιοχή της Απειράνθου στη Νάξο

ΤΗΣ
ΕΡΗΣ ΒΑΡΔΑΚΗ

Hιστορία ξεκινά το μακριό 1993. Δύο φιλελληνικά σωματεία της Ελβετίας, ο σύλλογος J.-G. Eynard με έδρα τη Γενεύη και ο σύλλογος Amitié gréco-suisse με έδρα τη Λοζάνην πραγματοποιούν επίσκεψη στη Νάξο. Θέλουν να βοηθήσουν το όμορφο ντούς των Κυκλαδών και έρχονται σε επαφή με την τότε έφορο Βυζαντινών Αρχαιοτήτων κυρία Δροσογιάννη. Αποφασίζουν έτοι να αναλάβουν την αποκατάσταση του ιερού ναού της Αγίας Κυριακής στην περιοχή της Απειράνθου, ο οποίος είχε αφεθεί στην ανελέητη φθορά του χρόνου και χρηματοδοτούν προμελέτη αποτύπωσης του κτηρίου και των τοιχογραφιών του ναού από ελβετικό συνεργείο και τον αρχιτέκτονα Γιάννη Κίζη και τους συνεργάτες του. Η επιλογή τους δεν είναι διόλου τυχαία, καθώς το όμορφο ξωκλήσι αποτελεί μια σπάνια περίπτωση βυζαντινού ναού με ανεικονικό διάκοσμο, μια «ζωντανή» δηλαδή μαρτυρία

για την εποχή της Εικονομαχίας, της θεολογικής και πολιτικής διαμάχης για τη λατρεία των εικόνων που συντάραξε τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία κατά τον 8ο και τον 9ο αιώνα.

Πριν από περίπου δύο εβδομάδες, στις 6 Οκτωβρίου, 25 χρόνια μετά από εκείνη την πρώτη επίσκεψη των ελβετών φιλελλήνων, μπροστά στο όμορφο ξωκλήσι, που δεν είναι πλέον εγκαταλειμμένο, στήθηκε μια μεγάλη γιορτή με ευρωπαϊκή ακτινοβολία. Και δικαίως καθώς πραγματοποιήθηκε η τοπική απονομή του Grand Prix της Europa Nostra που απέσπασε το έργο συντήρησης και αποκατάστασής του. Ήταν μια σπάνια νίκη, καθώς η Europa Nostra αποτελεί μια ομοσπονδία οργανώσεων από όλη την Ευρώπη, την οποία αναγνωρίζει το Συμβούλιο της Ευρώπης, ως καθοδηγητικό φορέα για τη διάσωση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Πλέον χάρη στα έργα συντήρησης οι προσκυνήτες της Αγίας Κυριακής μπορούν να θαυμάσουν τον ανεικονικό διάκοσμο που περιλαμβάνει σταυρούς, γεωμετρικά και φυτικά θέματα καθώς και μοναδικές παραστάσεις πτηνών. Παράλληλα διασώ-

ζεται και μια μεταγενέστερη εικονιστική φάση τοιχογραφιών του 13ου αιώνα. Στην ίδια εποχή χρονολογείται και το κτιστό του τέμπλου.

Το χρονικό της αποκατάστασης

«Όταν επισκέψθηκα για πρώτη φορά το εκκλησάκι ήταν σε ιδιαίτερα κακή κατάσταση, εντελώς ερειπωμένο. Από την οροφή του φαινόταν ο ουρανός, δυστυχώς έμπαινε και μέσα νερό και οι σπάνιες τοιχογραφίες του δεν διακρίνονταν καθαρά, σαν να σκεπάζονταν από ένα λευκό πέπλο. Πλέον έχει αποκατασταθεί και η απονομή του Grand Prix της Europa Nostra ήταν μια δικαίωση και μια μεγάλη ικανοποίηση για εμάς» αναφέρει ο Αλέξανδρος Αντίπας, αρχιτέκτονας και πρόεδρος του ελβετικού συλλόγου Association Hagia Kyriaki, που δημιουργήθηκε ακριβώς για να «τρέξει» το έργο της αποκατάστασης. Ήταν ένα δύσκολο εγχέριμα και ο ελβετικός σύλλογος ήρθε σε στενή συνεργασία με το Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού,

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

Ο ναός της Αγίας Κυριακής παραμένει ανοιχτός δύο ημέρες την εβδομάδα, Τετάρτη και Σάββατο. Επισκέψεις μπορούν να οργανωθούν και εκτός των ημερών αυτών σε συνενόηση με τους φύλακες του Αρχαιολογικού Μουσείου Απειράνθου.

Χάρη στα έργα συντήρησης οι προσκυνήτες της Αγίας Κυριακής μπορούν να θαυμάσουν τον ανεικονικό διάκοσμο που περιλαμβάνει σταυρούς, γεωμετρικά και φυτικά θέματα καθώς και μοναδικές παραστάσεις πτηνών

καθοριστικά στην προσέλκυση χορηγιών, από τα Ιδρύματα Α. Γ. Λεβέντη και Ι. Φ. Κωστοπούλου, αλλά και τη Μαρίνα και τον Θανάση Μαρτίνο για την ολοκλήρωση του έργου. Ετοι αρχικά κατά την περίοδο 2013-2014 πραγματοποιήθηκαν εργασίες στερέωσης και σπεγγάνωσης του μνημείου υπό την εποπεία της 2ας Εφορείας Βυζαντίου Αρχαιοτήτων, ενώ κατά την περίοδο 2015-2016 η Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλαδών συντήρησε τον μοναδικό ζωγραφικό διάκοσμο του ναού, με πιστώσεις του υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και την οικονομική υποστήριξη των παραπάνω ιδρυμάτων, σκοπιαίων και ιδιωτών. Τελικώς η αποκατάσταση κρίθηκε απόλυτα πετυχημένη, καθώς διασώθηκαν το οικοδόμημα και ο διάκοσμός του, ενώ προστατεύθηκε η αυθεντικότητα του μνημείου με την αποφυγή προσθήκης στοιχείων που θα απέκρυψαν το πέρασμα του χρόνου και την ιστορία του.

Η βράβευση και η επόμενη ημέρα

«Το έργο συντήρησης και αποκατάστασης του ιερού Ναού της Αγίας Κυριακής αποτελεί μια σπάνια ιστορία αριστείας που αποδεικνύει τι μπορούμε να πετύχουμε όταν αποφασίζουμε να συνεργαστούμε όλοι μαζί. Γιατί στην περίπτωση του Ναού της Αγίας Κυριακής εργάστηκαν αρμονικά Ελλαδίτες με φιλέλληνες και Ελληνες της Διασποράς, συνέπραξε ο ιδιωτικός τομέας με τον δημόσιο και εδώ όταν ήθελα να υπογραμμίσω την πολύτιμη βοήθεια του άξιου διευθυντή της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλαδών, κ. Δημήτρη Αθανασούλη, ενώ ειδική μνεία πρέπει να γίνει στην ποιότητα της δουλειάς των ειδικών αρχιτεκτόνων και συντηρητών, του Γιάννη Κίζη και του Κλήμη Ασολανίδη» αναφέρει στο «Βήμα» η Λιδία Καρρά, πρόεδρος της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού.

Η ίδια δεν ξεχνά τη συγκινητική απόστραφα στο Βερολίνο όταν ανακοινώθηκε η απονομή του βραβείου στο εκκλησάκι της Αγίας Κυριακής. «Είχαν ανακοινωθεί τα βραβεία στις διάφορες κατηγορίες και πλέον αναμέναμε την ανακοίνωση του Grand Prix του μεγαλύτερου δηλαδή βραβείου της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Europa Nostra για την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης. Και ξαφνικά ακούγεται «Το πρώτο βραβείο απονέμεται στην Αγία Κυριακή της Νάξου, στην Ελλάδα». Δεν σας κρίωθα ότι όσοι Ελληνες ήμασταν στην αίθουσα δακρύσαμε. Αυτό το ταπεινό εκκλησάκι στη Νάξο αναγνώριστηκε ως αξέια πανευρωπαϊκή, παρουσία του Προέδρου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Φρανκ Βάλτερ Σταινμάγερ, αλλά και πολλών υπουργών Πολιτισμού της Ευρώπης».

Η απονομή του Grand Prix συνοδεύεται και από το χρηματικό ποσό των 10.000 ευρώ. «Σκοπεύουμε τα χρήματα αυτά να τα διαθέσουμε στην έκδοση ενός λευκόματος που θα εξισπορεί την ιστορία του έργου σε ελληνικά και γαλλικά. Σε δεύτερο επίπεδο θέλουμε να δώσουμε ζωή σε ένα παλιό μονοπάτι που ενώνει τον ωραίο οικισμό της Απειράνθου με το εκκλησάκι της Αγίας Κυριακής και στη συνέχεια περνά από τα ορυχεία ομύριδας, καταλήγοντας σε έναν όμορφο κολπίσκο. Για εμάς πέρα από την αποκατάσταση του μνημείου είναι εξίσου σημαντική η διατήρηση του περιβάλλοντος χώρου».

Οπως αναφέρει στο «Βήμα» και ο Δημήτρης Αθανασούλης, ο διευθυντής Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλαδών, η σημασία του ναού είναι τεράστια. «Αποτελεί ένα μνημείο της εποχής της εικονομαχίας, από την οποία έχουμε ελάχιστα σωζόμενα τεκμήρια και λείψανα. Άλλωστε οι ανεικονικές εκκλησίες είναι ελάχιστες, με τις περισσότερες να σώζονται στη Νάξο». Το εκκλησάκι της Αγίας Κυριακής αξίζει την επίσκεψη.